

העולה תמציתי • יסודי • בהיר מרהסוגיא

פרשת לך לך • גליון 160 • בכורות ל. - לו:

דף ל - לא.

א. דיני החשוד לדבר אחד האם נחשב חשוד לדברים אחרים:

• מחלוקת התנאים:

○ לת"ק ורבי יהודה:

- באופן שחשוד על השביעית - לת"ק אינו חשוד על המעשרות, לרבי יהודה חשוד על המעשרות.
- באופן שחשוד על המעשרות - אינו חשוד על השביעית.
- באופן שחשוד על השביעית ועל המעשרות - חשוד על הטהרות.
- באופן שחשוד על הטהרות - אינו חשוד על השביעית ועל המעשרות.

○ לרבי מאיר - החשוד לדבר אחד חשוד לכל התורה^א.

• באיזה אופן נחלקו התנאים:

הערות נא

א הגמ' מבארת שרבי מאיר סובר שהחשוד לדבר אחד חשוד לכל התורה, אבל ת"ק ורבי יהודה סוברים שבאופן שחשוד לעבור על דבר קל אינו חשוד לעבור על דבר חמור, ולכן ת"ק סובר שהחשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות כיון שיש חומרא במעשרות יותר משביעית שצריכים לאוכלם בירושלים בתוך החומה, וכן החשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית כיון שיש חומרא בשביעית שאין לה פדיון, והחשוד על השביעית ועל המעשרות נחשב חשוד על הטהרות משום שאם חשוד לעבור על דינים שהם מדאורייתא כ"ש שנחשב חשוד לעבור על דינים שהם מדרבנן, והחשוד על הטהרות אינו נחשב חשוד על השביעית ועל המעשרות משום שחשוד לעבור על דינים שהם מדרבנן ואינו חשוד לעבור על דינים שהם מדאורייתא, אמנם רבי יהודה סובר שהחשוד על השביעית חשוד על המעשרות משום ששביעית חמורה בעיני האנשים יותר ממעשרות.

הגמ' מביאה שהמקור של המחלוקת של רבי מאיר וחכמים היא מהמחלוקת שנחלקו בעם הארץ שקיבל עליו את הדינים הנצרכים להיות חבר ולאחר מכן נמצא חשוד על דין אחד שלרבי מאיר נחשב חשוד לכל התורה כולה ולחכמים אינו נחשב חשוד אלא לדין שנמצא בו חשוד.

הברייתא מוסיפה שגר שקיבל עליו דברי תורה ולאחר מכן נחשד לדבר אחד נחשב חשוד לכל התורה כולה, ודינו כמו ישראל מומר שהוא יהודי גמור ונחשב חשוד לכל התורה כולה. וכן בדברי הברייתא מבואר שגר שקיבל עליו כל התורה כולה חוץ מדין אחד לא מקבלים אותו כגר, ולדעת רבי יוסי ברבי יהודה אפילו באופן שקיבל את כל דיני התורה והדינים שמדרבנן חוץ מדקדוק אחד מדברי סופרים לא מקבלים אותו כגר.

הברייתא מוסיפה שדורשים מהפסוק 'מקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה' שכהן שמודה בכל דיני אהרן מקבל חלק בקדשים, אבל כהן שלא קיבל על עצמו דין אחד מדיני הכהונה אינו מקבל חלק בקדשים. וכן בן לוי שמודה בכל דיני הלוייה מקבל חלק במתנות הלויים אבל לוי שלא קיבל עליו דין אחד מדיני הלוייה אינו מקבל חלק במתנות הלויים.

- לרבי עילאי - מחלוקת התנאים נאמרה באופן שנחשד על דבר אחד ויש ראייה שאינו חשוד על דבר אחר על ידי שראינו אותו שומר בתוך ביתו בצינעא, אבל בסתמא החשוד על השביעית חשוד על המעשרות ועל הטהרות, וכן החשוד על המעשרות חשוד על השביעית ועל הטהרות, וכן החשוד על הטהרות חשוד על השביעית ועל המעשרות.²
- לרבי ינאי - מחלוקת התנאים נאמרה בסתמא, אבל באופן שהיה חשוד על שני דברים וקיבל עליו לשמור על שני הדברים ולאחר מכן חזר ונהיה חשוד על דבר אחד נחשב חשוד על הדבר השני.³
- ב. דיני עם הארץ שקיבל עליו חבירות בשביל להיות נאמן לטומאה וטהרה:
 - סדר קבלת החבירות:
 - באופן שלא ראינו שנוהג בדיני חבירות בתוך ביתו:
 - לת"ק - בתחילה מלמדים אותו דיני נטילת ידים ומקבלים אותו להיות נאמן לענין נטילת ידים, ולאחר מכן מלמדים אותו שאר דיני טומאה וטהרה, ולאחר מכן מקבלים אותו לחבר לכל דיני טומאה וטהרה.
 - לרבי שמעון בן יוחאי - בתחילה מקבלים אותו לחבר ולאחר מכן מלמדים אותו דיני טומאה וטהרה.
 - באופן שראינו עם הארץ שנוהג בדיני חבירות בצינעא בתוך ביתו - מקבלים אותו לחבר מיד ולאחר מכן מלמדים אותו דיני טומאה וטהרה.⁴
 - דיני קבלת החבירות:
 - בעל הבית שקיבל עליו חבירות - צריך לקבל את דיני החבירות בפני שלשה חברים.
 - בני הבית של בעל בעל הבית שקיבל חבירות:
 - לת"ק - אינם צריכים לקבל את דיני החבירות בפני שלשה חברים משום שבעל הבית מרגיל אותם לקיים את דיני החבירות בתוך ביתו.
 - לרבי שמעון בן גמליאל - צריכים לקבל את דיני החבירות בפני שלשה חברים משום שרק אדם שקיבל בעצמו את דיני החבירות נזהר בדיני החבירות ואפשר לסמוך עליו.⁵
 - מי צריך לקבל חבירות:
 - לת"ק - לא רק עם הארץ אלא גם תלמיד חכם, חוץ מתלמיד חכם שיושב בסנהדרין משום שלא מקבלים לסנהדרין אדם שלא קיבל עליו דיני החבירות ולכן ודאי קיבל את החבירות בזמן שהתחיל לשבת בסנהדרין.
 - לאבא שאול - תלמיד חכם לא צריך לקבל את דיני החבירות אלא נחשב לחבר מיד.
 - דיני עם הארץ שקיבל חבירות ולאחר מכן חזר ועבר על דיני החבירות ולאחר מכן חזר בתשובה:
 - לרבי מאיר - לא מקבלים אותו לחבר לעולם.
 - לרבי יהודה:
 - ללישנא קמא:

הערות נא

- ב בדברי רבי עילאי מבואר שבדרך כלל החשוד על השביעית או על המעשרות או על הטהרות נחשב חשוד לכל הדינים, ותוס' מבארים שדברי רבי עילאי נאמרו בדינים אלו אבל בשאר דיני התורה אינו נחשב חשוד.
- ג בדברי המשנה מבואר שהחשוד על הדבר אינו יכול לדון בדבר זה וכן אינו יכול להעיד בדבר זה.
- תוס' מביאים שרבינו שמואל סובר שעם הארץ אינו נאמן לענין מעשרות וכן אינו נאמן לענין שביעית, אמנם לדעת ר"ת עם הארץ אינו נאמן לענין מעשרות ומ"מ נאמן לענין שביעית.
- ד הברייתא מביאה שלדעת בית שמאי לענין טומאת משקין שהם מזדבנו צריך שלשים יום ולענין טומאת כסות שהוא דאורייתא צריך שנים עשר חודש ולדעת בית הלל בין לענין טומאת משקין ובין לענין טומאת כסות צריך שלשים יום, ורש"י בפירוש הראשון מבאר שכוונת המחלוקת היא בעם הארץ שקיבל עליו דיני טומאה וטהרה, שאינו נחשב לנאמן מיד אלא רק לאחר שלשים יום או שנים עשר חודש שבהם נוהג בדינים הנצרכים להיות חבר. ורש"י בפירוש השני מבאר שכוונת המחלוקת היא בעם הארץ שראינו שנוהג בדיני חבירות בצינעא בתוך ביתו שלשים יום או שנים עשר חודש שאפשר לקבל אותו לחבר מיד ולאחר מכן ללמד אותו דיני טומאה וטהרה (לדעת ת"ק).
- בדברי הברייתא מבואר שעם הארץ שקיבל עליו את כל הדינים הנצרכים להיות חבר חוץ מדין אחר לא מקבלים אותו להיות חבר, אמנם באופן שקיבל עליו רק את דיני נטילת ידים ולא קיבל את שאר הדינים של טומאה וטהרה נחשב לנאמן לענין דיני נטילת ידים ולא נחשב לנאמן לענין דיני טומאה וטהרה.
- ה בדברי הברייתא מבואר שלאחר שהחבר מת בני הבית נשארים בחזקתם עד שיחשדו בדיני החבירות. וכן הברייתא מוסיפה שבעל הבית שקיבל עליו חבירות ולאחר מכן נשא לאשה אשת עם הארץ האשה צריכה לקבל עליה חבירות בפני שלשה חברים, כיון שלא הייתה בזמן קבלת החבירות אשתו של בעל הבית. ואשת חבר שנשאת לעם הארץ בזמן שהיא נשואה לעם הארץ אינה נאמנת, ובאופן שלאחר מכן חזרה ונשאת לחבר לת"ק לא צריכה לקבל חבירות ולדעת רבי מאיר צריכה לקבל חבירות.

- באופן שהעם הארץ עבר על דיני החברות בצינעא ולא עבר על דיני החברות בפהרסיא - לא מקבלים אותו משום שהוא גונב דעת הבריות.
- באופן שהעם הארץ עבר על דיני החברות בפהרסיא - מקבלים אותו.
- ללישנא בתרא:
- לרש"י:
- באופן שהעם הארץ עבר על דיני החברות בצינעא ולא עבר על דיני החברות בפהרסיא - מקבלים אותו.
- באופן שהעם הארץ עבר על דיני החברות בפהרסיא - לא מקבלים אותו משום שחילל שם שמים.
- לתוס':
- באופן שראינו שבזמן שקיבל את החברות נהג את דיני החברות גם בצינעא - מקבלים אותו.
- באופן שלא ראינו שבזמן שקיבל את החברות נהג את דיני החברות בצינעא - לא מקבלים אותו משום שחוששים שגם בתחילה לא נהג את דיני החברות בצינעא וגנב את דעת הבריות.
- לרבי שמעון ורבי יהושע בן קרחה - מקבלים אותו.
- דיני עם הארץ שקיבל חברות ולאחר מכן נהיה מוכס של המלך:
- באופן שלא הפסיק להיות מוכס - אינו נחשב לחבר.
- באופן שהפסיק להיות מוכס - נחשב לחבר.
- ג. האם תלמיד חכם נאמן לפסוק בדינים הנוגעים לעצמו:
- פסק על מום של בכור שהמום קבוע:
- באופן שהוא יחיד מומחה - אינו יכול להתיר את הבכור שלו לעצמו.
- באופן שאינו מומחה ומתיר יחד עם שנים אחרים - יכול להתיר את הבכור שלו.
- פסק על מום של קדשים שהמום קבוע - יכול להתיר משום שהיה יכול להשאל על ההקדש.
- פסק על מום של מעשר שהמום קבוע - יכול להתיר משום שהיה יכול להטיל מום בכל עדרו לפני המעשר.
- פסק על טהרות שלו שלא נטמאו - יכול להתיר משום שאין לו בכך הפסד שהיה יכול לאכול את הטומאות בימי טומאתו.

פרק חמישי

דף לא: - לב

- ד. דיני מכירת קדשים שנפל בהם מום:
- בכור - מותר למוכרו בין חי ובין לאחר שחיטה¹.
- מעשר:
- חי - אסור למוכרו.
- לאחר שחיטה:
- לאביי - אסור למוכרו, אמנם מותר למכור מעשר בהמה של יתומים בהבלעה.
- לרבא - אסור למוכרו, אמנם מותר למכור מעשר בהמה של גדול בהבלעה וכן מותר למכור מעשר בהמה של יתומים בין בהבלעה ובין שלא בהבלעה².

הערות

¹ הגמ' מבארת שבבכור כתוב 'לא תפדה' ודורשים מכך שהבעלים הישראל לא יכול לפדות את הבכור אבל לאחר שהבעלים הביא את הבכור לכהן הכהן יכול למוכרו.

² בדברי הגמ' מבואר שאביי סובר שלומדים מהפסוק 'לא יגאל' שאסור למכור מעשר בהמה בין תם ובין בעל מום בין מחיים ובין לאחר שחיטה, ואיסור זה נאמר באופן שמוכר כדרכו ולא באופן שמוכר בהבלעה, אמנם מדרבנן אסור למכור גם בהבלעה ורבנן התירו למכור מעשר בהמה של יתומים בהבלעה, אמנם רבא סובר שלומדים מהפסוק 'והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל' שכמו שהאיסור של תמורה נאמר מחיים כך האיסור של מכירת מעשר בהמה נאמר רק מחיים ולא לאחר שחיטה, אמנם מדרבנן אסור למכור לאחר שחיטה באופן שמוכר שלא בהבלעה ורבנן התירו למכור מעשר בהמה של יתומים שלא בהבלעה, ורבנן לא אסרו למכור לאחר שחיטה בהבלעה ולכן מותר למכור מעשר של גדול בהבלעה [ע"פ שפת אמת].

• שאר הקדשים:

○ חי:

- לפני שנפדו - אי אפשר למוכרם.
- לאחר שנפדו - אפשר למוכרם.

○ לאחר שחיטה:

- באופן שנשחטו לפני פדיון:

• לפי הצד שקדשי מזבח צריכים העמדה והערכה - אי אפשר לפדות אותם משום שצריכים העמדה והערכה ולכן אי אפשר למכור אותם.

• לפי הצד שקדשי מזבח לא צריכים העמדה והערכה - אפשר לפדות אותם ולאחר מכן אפשר למכור אותם.

- באופן שנשחטו לאחר פדיון - אפשר למכור אותם.

ה. צורת המכירה של קדשים שנפל בהם מום (באופנים שמוותר למוכרם):

- בכור ומעשר - אסור למוכרם באיטליז וכן אסור לשקול אותם כנגד אבן משקל, אמנם מותר לשקול אותם כנגד בשר אחר של חולין שנשקל.
- שאר הקדשים - מותר למוכרם באיטליז וכן מותר לשקול אותם כנגד אבן משקל¹.

דף לג

1. דיני אכילת בכור בעל מום:

- לבית שמאי - מותר באכילה לכהנים, בין זכרים ובין נקבות, בין טהורים ובין טמאים שאין טומאה יוצאת מגופם, ואינו נאכל לטמאים

ה. הערות

הגמ' מביאה שרב שמואל בר יצחק סובר כדעת רבא שהאיסור של מכירת מעשר בהמה נאמר רק מחיים ולא לאחר שחיטה אמנם רב שמואל בר יצחק סובר שדורשים דין זה מהפסוק 'רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר כברכת ה' אלקיך אשר נתן לך' ודורשים שהפסוק מדבר במעשר בעל מום שלא היה בו ברכה מחיים כיון שהיה אסור למוכרו אבל לאחר מיתה יש בו ברכה שמוותר למוכרו.

בדברי הברייתא מבואר שהצורה למכור מעשר בהבלעה היא להבליע את דמיו בדמי העור והחלב גידו וקרניו, והגמ' מבארת שבמקום שהדרך לעשות כלים מעצמות של בהמה גסה אפשר למכור מעשר בהבלעה גם באופן שמבליע את דמיו בדמי העצמות, אבל במקום שאין הדרך לעשות כלים מעצמות או בבהמה דקה שאין הדרך לעשות כלים מעצמות אין לעצמות שווי ולא שייך להבליע את דמי הבהמה בדמי העצמות.

הגמ' מביאה שנחלקו האמוראים מהו המקור שהאיסור של 'לא יגאל' הוא שאסור למכור את המעשר בהמה ואין כוונת הפסוק כפשוטו שאסור לפדות את המעשר הבהמה וכדלהלן:

לרב רובי יוחנן - לומדים גזירה שווה 'לא יגאל לא יגאל' מחרמים כמו שבחרמים הכוונה 'לא יגאל' שאינו נמכר כך במעשר הכוונה 'לא יגאל' שאינו נמכר, והגמ' מבארת שגזירה שווה זו מופנית משום שעיקר הדין שמעשר בהמה אינו נפדה לא צריך להלמד מהמילים 'לא יגאל' אלא אפשר ללמוד זאת בגזירה שווה 'העברה העברה' מבכור, וכן הגמ' מוסיפה שלאחר שדורשים ש'לא יגאל' במעשר הכונה שאינו נמכר לא חוזרים ולומדים בגזירה שווה 'העברה העברה' שבכור אינו נמכר משום שכתוב בחרמים 'קדש קדשים הוא' ודורשים למעט בכור שמוותר למוכרו.

לרבא לפי גירסת הגמ' דידן - שהפסוק 'לא יגאל' שנאמר לגבי חרמים מיותר משום שחרם לפני שהגיע ליד הכהן נחשב כהקדש ופשוט שאי אפשר לפדותו, וחרם לאחר שהגיע ליד הכהן נחשב כחולין ואפשר למוכרו, ורש"י בפירוש הראשון מבאר שדורשים ש'אם אינו ענין לחרמים תנהו ענין למעשר' משום שבמעשר כתוב גם לשון 'לא יגאל' כמו בחרמים שכתוב בהם לשון 'לא יגאל', וכיון שמעשר כתוב 'לא יגאל' דורשים מהפסוק מהדרשה של 'אם אינו ענין' שאסור למכור את המעשר, ורש"י בפירוש השני מבאר שרבא סובר שדורשים גזירה שווה 'לא יגאל לא יגאל' מחרמים כמו שבחרמים הכוונה 'לא יגאל' שאינו נמכר כך במעשר הכוונה 'לא יגאל' שאינו נמכר, ורבא סובר שגזירה שווה זו מופנית משום שהפסוק 'לא יגאל' לגבי חרמים מיותר וכפי שהתבאר.

לרבא לגירסת רש"י במסקנת דבריו - הפסוק 'לא ימכר' שנאמר לגבי חרמים מיותר משום שחרם לפני שהגיע ליד הכהן נחשב כהקדש ולא שייך למכור אותו לאדם אחר, וחרם לאחר שהגיע ליד הכהן נחשב כחולין ואפשר למוכרו, ולכן דורשים ש'אם אינו ענין לחרמים תנהו ענין למעשר' משום שבמעשר כתוב גם לשון 'לא יגאל' כמו בחרמים שכתוב בהם לשון 'לא יגאל', ולומדים מכך שאסור למכור מעשר בהמה, אמנם תוס' גרסו כגירסת הגמ' דידן.

לרבא אשי - דורשים מהפסוק 'והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל' שכמו שהאיסור של תמורה נאמר מחיים כך האיסור של 'לא יגאל' נאמר מחיים ולא לאחר שחיטה, ואם נאמר שכוונת הפסוק שאינו נפדה לא יתכן שלאחר שחיטה יהיה אפשר לפדות את המעשר, כיון שאם מחיים שאלימא קדושתו אינו תופס את דמיו, כ"ש שלאחר שחיטה שהוקלשה קדושתו אינו תופס את דמיו, ולכן על כרחך שכוונת הפסוק 'לא יגאל' לא רק שאסור לפדות את המעשר אלא גם שאסור למכור את המעשר ואיסור זה נאמר רק מחיים ולא לאחר שחיטה.

המשנה מבארת שבכור ומעשר שיש בהם מום והם נמכרים אין רווח להקדש במכירה זו אלא הדמים של מכירת הבכור שייכים לכהן והדמים של מכירת המעשר שייכים לבעלים ולכן אסור למכור את הבשר באיטליז או לשקול את הבשר כנגד אבן משקל משום בזיון קדשים, אמנם שאר פסולי המקודשים לאחר שנפדו מותר למכור את הבשר באיטליז ולשקול את הבשר כנגד אבן משקל משום שעל ידי כך נוצר רווח להקדש כיון שהבעלים יודע שלאחר הפדיון יהיה מותר לו למכור את הבשר באיטליז ולשקול כנגד אבן משקל ולכן בזמן הפדיון פודה את הקדשים בדמים מרובים ודמי הפדיון שייכים להקדש.

שטומאה יוצאת מגופם, וכן אינו נאכל לישראלים^ט.

• לבית הלל:

○ לת"ק - מותר באכילה בין לכהנים ובין לישראלים, בין זכרים ובין נקבות, בין טהורים ובין טמאים^ז.

○ לרבי עקיבא - מותר באכילה בין לכהנים ובין לישראלים, בין זכרים ובין נקבות, בין טהורים ובין טמאים, וכן מותר לעובדי כוכבים^ח.

ז. דיני הפשט העור ביום טוב בבכור ובפסולי המוקדשים:

• הקדמה - בדרך כלל צורת ההפשט של העור הוא על ידי חיתוך העור מהגרון של הבהמה עד הזנב, אמנם באופן שרוצים להשתמש בעור לעשות ממנו כלי מפשיטים את העור דרך הרגלים של הבהמה בשלמות, ויש לדון האם מותר לעשות כך ביו"ט ובבכור בעל מום ובפסולי המוקדשים וכדלהלן.

• ביום טוב - אין מרגילים משום שנחשב שיש בכך טירחא שלא לצורך יום טוב.

• בבכור ובפסולי המוקדשים:

○ לרב חסדא - נחלקו התנאים האם מותר להרגיל או שאסור להרגיל.

○ לרבינא ולרבי יוסי בר אבין - אסור להרגיל^י.

ח. דיני עשיית מום במוקדשים:

• בבהמה תמימה - אסור להטיל מום.

• בבהמה בעלת מום:

○ לרבי יהודה וחכמים במשנה ורבי מאיר - אסור להטיל מום.

○ לחכמים בברייתא - מדאורייתא מותר להטיל מום ומדרבנן אסור^י.

ע הערות נא

ט הגמ' מבארת שבית שמאי סוברים שדורשים מהפסוק 'אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר אשה לריח ניחח לה' ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין לך יהיה' היקש בין בכור לחזה ושוק והיקש זה נאמר גם לענין בכור בעל מום, (ותוס' מבארים שלמרות שעיקר הפסוק נאמר על בכור תם מ"מ בפסוק זה נכלל גם בכור בעל מום משום שהלשון 'ובשרם' כולל גם בכור בעל מום או שהלשון 'יהיה לך' כולל גם בכור בעל מום), ולומדים מכך שבכור בעל מום נאכל לכהנים ולא נאכל לזרים, ובית שמאי סוברים שדורשים מהפסוק 'וכי יהיה בו מום פסח או עור כל מום רע לא תזבחנו לה' אלקיך בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדו כצבי וכאיל' שבכור בעל מום נאכל לטמא באופן שאין טומאה יוצאת מגופו.

י הגמ' מבארת שבית הלל לדעת ת"ק סוברים שדורשים מהפסוק 'וכי יהיה בו מום פסח או עור כל מום רע לא תזבחנו לה' אלקיך בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדו כצבי וכאיל' שבכור בעל מום נאכל לטמא, וכן דורשים מהלשון הטמא ולא כתוב 'טמא מת' שהיה זה נאמר בין באופן שהטומאה יוצאת מגופו ובין באופן שאין הטומאה יוצאת מגופו. ולומדים קל וחומר מקדשים קלים שמוותרים לזר ואסורים לטמא, וא"כ בכור שמוותר לטמא כ"ש שמוותר לזר, וסוברים שההיקש בין בכור לחזה ושוק שנלמד מהפסוק 'אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר אשה לריח ניחח לה' ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין לך יהיה' נאמר לענין בכור תם ולא נאמר לענין בכור בעל מום (ותוס' מבארים שבית הלל מודים שבפסוק זה נכלל גם בכור בעל מום, אמנם בית הלל סוברים שלומדים מהקל וחומר שההיקש בין בכור לחזה ושוק לא נאמר לענין בכור בעל מום).

יא הגמ' מבארת שבית הלל לדעת רבי עקיבא סוברים שדורשים מהפסוק 'וכי יהיה בו מום פסח או עור כל מום רע לא תזבחנו לה' אלקיך בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדו כצבי וכאיל' כמו שצבי ואיל מותרים באכילה לנכרי כך בכור בעל מום מותר באכילה לנכרי אמנם שאר התנאים סוברים שדורשים את הפסוק 'צבי ואיל' לדרשה אחרת.

יב הגמ' מביאה שרב חסדא סובר שכמו שלדעת בית שמאי שבכור אסור באכילה לטמא באופן שהטומאה יוצאת בגופו ומבואר שהבכור נשאר בקדושתו ה"ה שאסור להרגיל בכור משום שיש בכך בזיון קדשים שחותך מהבשר יחד מהעור, אבל לדעת בית הלל שבכור מותר באכילה לטמא שהטומאה יוצאת בגופו ומבואר שהבכור אינו נשאר בקדושתו ה"ה שמוותר להרגיל בכור. וכן רב חסדא סובר שנחלקו התנאים האם מותר להרגיל פסולי המוקדשים וכפי שנחלקו באופן שהפריש שתי בהמות לחטאת לאחריות ואחת מהם נעשתה בעלת מום ושחט את הבעלת מום ולאחר מכן זרק את הדם של התמימה שלדעת ת"ק הבשר הבעלת מום מותר באכילה משום שלאחר השחיטה הבהמה בעלת מום אינה בקדושתה וה"ה שלדעת ת"ק מותר להרגיל פסולי המוקדשים לאחר שנשחטו משום שאינם בקדושתם, אבל לדעת רבי אלעזר ברבי שמעון בשר הבעלת מום אסור בהנאה משום שגם לאחר השחיטה הבהמה בעלת מום בקדושתה וחל עליה דין של 'חטאות המתות' שימותו וה"ה שלדעת רבי אלעזר ברבי שמעון אין מרגילים משום שפסולי המוקדשים בקדושתם קיימא (הגמ' מוסיפה שאין הכרח מדעת בית שמאי לדעין פסולי המוקדשים וכן אין הכרח מדעת רבי אלעזר ברבי שמעון בדיון בכור), אמנם רבינא סובר שלכו"ע אין מרגילים בכור ופסולי המוקדשים משום שנראה כעובד עבודה בקדשים, ורבי יוסי בר אבין סובר שלכו"ע אין מרגילים בכור ופסולי המוקדשים גזירה שמא ישהה אותם עד שימצא קונה שירצה את העור לעשות ממנו כלי ובזמן זה יבוא לעבוד בהם עבודה.

הגמ' מוסיפה שלמרות שמוותר למכור בשר פסולי המוקדשים באיטליז ולשקול את בשרם כנגד אבן משקל ולמרות שיש בכך בזיון קדשים בשביל שיהיה רווח להקדש מ"מ רבי אלעזר ברבי שמעון סובר שאסור להרגיל פסולי המוקדשים מחמת בזיון הקדשים כיון שאין בכך רווח להקדש שהתוספת שמוסיף בעור מורידה מהבשר.

יג הגמ' מבארת שחכמים בברייתא סוברים שדורשים מהפסוק 'תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו' שאסור להטיל מום בבהמה תמימה ומותר להטיל מום בבהמה בעלת מום, אמנם רבי יהודה וחכמים במשנה ורבי מאיר סוברים שדורשים מהלשון 'כל מום' שאסור להטיל מום גם בבהמה בעלת מום, וחכמים בברייתא סוברים שדורשים מהלשון 'כל מום' שאסור להטיל מום על ידי גרמא כגון שמניח באוזן של הבכור כדי שהכלב יבוא וינשוך אותו ויעשה בו מום.

ט. דיני הקזת דם לבכור שאחזו דם כדי להצילו ממיתה:

- באופן שאפשר להצילו ממיתה על ידי הקזת דם במקום שאינו עושה מום:
 - לרבי יהודה - אסור להקיז דם.
 - לחכמים במשנה ורבי מאיר וחכמים בברייתא - מותר להקיז דם במקום שאינו עושה מום ואסור להקיז דם במקום שעושה מום, ובאופן שעבר והקיז במקום שעושה מום אסור לשחוט את הבכור מחמת מום זה.
 - לרבי שמעון:
 - לרש"י - מותר להקיז דם בין במקום שעושה מום ובין באופן שאינו עושה מום.
 - לתוס' - מותר להקיז דם במקום שאינו עושה מום ואסור להקיז דם במקום שעושה מום.^ט
- באופן שאי אפשר להצילו על ידי הקזת דם במקום שאינו עושה מום ואפשר להצילו ממיתה על ידי הקזת דם במקום שעושה מום:
 - לרבי יהודה וחכמים במשנה ורבי מאיר - אסור להקיז דם.
 - לחכמים בברייתא - מותר להקיז במקום שעושה מום, אמנם אסור לשחוט על מום זה.
 - לרבי שמעון - מותר להקיז במקום שעושה מום, ומותר לשחוט את הבכור מחמת מום זה.^י

י. דין חבית של תרומה שהיא ספק טמאה:

- לרבי אליעזר - באופן שהחבית הייתה מונחת במקום שאינו משתמר צריך להעביר אותו למקום המשתמר.
- לרבי יהושע - באופן שהחבית הייתה מונחת במקום המשתמר יעביר אותה למקום שאינו משתמר.
- לרבן גמליאל - באופן שהחבית הייתה מונחת במקום שאינו משתמר ישאירנה שם, ובאופן שהחבית הייתה מונחת במקום המשתמר ישאירנה שם.^י

דף לד

יא. דין כהן שהטיל מום בבכור:

- לרבי אליעזר - אסור לשחוט בכור זה לעולם.
- לחכמים - אסור לשחוט בכור זה מחמת מום זה, אמנם באופן שלאחר מכן יפול בו מום אחר מותר לשחוטו.^י

ע הערות נא

יד בדברי הגמ' מבואר שבכור שאחזו דם ואפשר להצילו ממיתה על ידי הקזת דם במקום שאינו עושה מום אינו נחשב כבעל מום, ולכן לדעת חכמים במשנה ורבי מאיר וחכמים בברייתא מותר להקיז דם במקום שאינו עושה מום ואסור להקיז דם במקום שעושה מום, ובאופן שעבר והקיז במקום שעושה מום אסור לשחוט את הבכור מחמת מום זה, ורבי יהודה סובר שחכמים אסרו להקיז דם גם במקום שאינו עושה מום משום שחששו שמחמת שהאדם בהול על ממונו יבוא להקיז דם במקום שעושה מום אמנם חכמים במשנה ורבי מאיר וחכמים בברייתא סוברים שאדרבה חכמים לא גזרו כך משום שאם יגזרו כך יש חשש שמחמת שהאדם בהול על ממונו יבוא לעבור על האיסור ולהקיז דם במקום שעושה מום, ורש"י מבאר שלדעת רבי שמעון באופן שמקיז דם לבכור כדי להצילו ממיתה נחשב 'דבר שאין מתכוון' שמותר ולכן מותר להקיז דם בין במקום שעושה מום ובין באופן שאינו עושה מום, אמנם תוס' סוברים שבאופן שמקיז דם במקום שעושה מום נחשב כמתכוון ואסור, ולכן מותר להקיז דם רק במקום שאינו עושה מום.

תוס' מוסיפים שלדעת רבי שמעון מותר להקיז דם במקום שאינו עושה מום סמוך למקום שעושה מום, כיון שגם אם בטעות יקיז דם במקום שעושה מום נחשב 'דבר שאין מתכוון' שמותר, אמנם לדעת חכמים במשנה אסור להקיז משום שיש חשש שיקיז דם במקום שעושה מום ו'דבר שאין מתכוון' אסור.

טו בדברי הגמ' מבואר שבכור שאחזו דם, ואי אפשר להצילו על ידי הקזת דם במקום שאינו עושה מום, ואפשר להצילו ממיתה על ידי הקזת דם במקום שעושה מום, נחשב כבעל מום. ולכן, לדעת רבי יהודה וחכמים במשנה ורבי מאיר וסוברים שאסור לעשות מום בבהמה בעלת מום, אסור להקיז דם במקום שעושה מום, ולדעת חכמים בברייתא וסוברים שמדאורייתא מותר לעשות מום בבהמה בעלת מום מותר להקיז דם במקום שעושה מום, ובאופן זה שהבכור עומד למות מחמת שאחזו דם חכמים לא גזרו שאסור להטיל מום בבעלת מום. ורש"י מבאר שרבי שמעון סובר שמותר להקיז דם במקום שעושה מום משום שנחשב 'דבר שאין מתכוון' שמותר, ותוס' מבארים שמותר להקיז דם במקום שעושה מום משום שרבי שמעון סובר כדעת חכמים בברייתא שמותר להטיל מום בבהמה בעלת מום.

תוס' מבארים שהטעם של חכמים בברייתא שאסור לשחוט את הבכור מחמת המום שהטילו בו כדי להצילו ממיתה משום שחכמים גזרו אטו אופן של בכור שאחזו דם ואינו עומד למות מחמת כך, או שחכמים גזרו אטו אופן של בכור שאחזו דם ועומד למות ואפשר להצילו ממיתה על ידי הקזת דם במקום שאינו עושה מום.

טז הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק 'ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי' שצריך לשמור על תרומה שלא תטמא, ורבי יהושע סובר שדורשים מהלשון 'לך' שדין זה נאמר רק בתרומה טהורה וראויה לכהן ולא בתרומה שהיא ספק טמאה שאינה ראויה לכהן, ולכן חבית שהיא ספק טמאה מותר להעביר אותה למקום שאינו משתמר, אמנם רבי אליעזר סובר שגם תרומה שהיא ספק טמאה נחשבת ראויה לכהן כיון שיתכן שיבוא אליה ויאמר שהיא טהורה, ולכן חבית שהיא ספק טמאה צריך להעביר אותה למקום המשתמר.

יז הגמ' מבארת שחכמים סוברים שקונסים שלא ירויח מחמת המום שהטיל ולכן באופן שגולד בבכור מום אחר מותר, אמנם רבי אליעזר סובר שקנס זה לא מספיק בשביל למנוע את האדם מלהטיל מום בבכור משום שהאדם יחשוב שאם יתירו לו מחמת המום שהטיל הוא הרויח ואם לא התירו לו לא הפסיד כלום כיון שבלאו הכי היה צריך לחכות שיהיה לבכור מום אחר, ולכן חכמים קנסו שאם יטיל מום הבכור יהיה אסור לעולם.

יב. דין נגע שנקצץ:

- באופן שהיה לו נגע שנקצץ מאליו - האדם טהור.
- באופן שהיה לו נגע שיש בו שיעור טומאה וקצצו בידים:
 - לרבי אליעזר:
 - לצד הראשון בגמ' - האדם טמא עד שיוולד בו נגע אחר.
 - לצד השני בגמ' - האדם טמא עד שיוולד בו נגע אחר והנגע יתרפא.
 - לחכמים - האדם טמא עד שיוולד בו נגע אחר ויפרח בכולו^י.

דף לה - לו

יג. דין גוי שהטיל מום בבכור:

- הקדמה - יש לדון באופן שהישראל סיפר לגוי שהבכור לא ישחט א"כ היה בו מום והגוי הלך ועשה מום בבכור האם מותר לשחוט את הבכור על פי מום זה וכדלהלן.
- באופן שהישראל לא התכוון לרמוז לגוי שיטיל בו מום:
 - באופן שהגוי לא הבין שאם יטיל מום הבכור יהיה מותר - מותר לשחוט את הבכור מחמת המום שהגוי הטיל בו.
 - באופן שהגוי הבין שאם יטיל מום הבכור יהיה מותר - אסור לשחוט את הבכור מחמת המום שהגוי הטיל בו.
- באופן שהישראל התכוון לרמוז לגוי שיטיל בו מום - אסור לשחוט את הבכור מחמת המום שהגוי הטיל בו^ט.

הערות

הגמ' מבארת שהקנס שחכמים קנסו שאסור לשחוט את הבכור לעולם נאמר רק על האדם שהטיל מום בבכור, אבל באופן שאדם זה מת חכמים לא קנסו את בנו שאסור לאכול את הבכור לעולם.

הגמ' מביאה אופנים נוספים שבהם חכמים קנסו את האדם ולא קנסו את בנו: א. מוכר עבדו לעובדי כוכבים חכמים קנסו אותו לפדות אותו עד עשרה בדמיו ואם מת לא קנסו את בנו. ב. אדם שהניח את כרמו לבצור עד המועד חכמים קנסו אותו שאסור לבצור במועד למרות שהוא דבר האבד ואם מת לא קנסו את בנו. ג. אדם שזיבל את השדה בשביעית חכמים קנסו את האדם שלא יזרע במוצאי שביעית ובאופן שמת לא קנסו את בנו. ד. אדם שטימא טהרות של חבירו חכמים קנסו שצריך לשלם למרות שנחשב 'היזק שאינו ניכר' אמנם באופן שמת לא קנסו את בנו.

יח הגמ' מבארת שחכמים סוברים שבאופן שהאדם קצץ את הנגע חכמים קנסו את האדם שלא ירויח מחמת קציצה זו ולכן האדם נשאר טמא כאילו הנגע נשאר בו, ורק באופן שיוולד בו נגע אחר ויפרח בכולו שגם אם הנגע הראשון היה קיים האדם היה טהור מטהרים אותו, ורש"י מבאר שרבי אליעזר לפי הצד השני של הגמ' סובר שלאחר שיהיה בו נגע אחר והנגע יתרפא אומרים שגם אם היה נשאר הנגע הראשון הוא גם היה מתרפא ולכן מטהרים אותו.

הגמ' מבארת שהנפק"מ בין הצדדים בדעת רבי אליעזר היא באופן שהנגע השני נולד בזמן שהוא חתן או ברגל שמחמת הנגע השני לא נטמא מיד אלא מחכים עד שיעברו ימי שבע הברכות וימי הרגל, שלפי הצד הראשון האדם טהור מחמת הנגע הראשון ועדיין אינו נטמא מחמת הנגע השני ולפי הצד השני האדם טמא מחמת הנגע הראשון. תוס' בתירוצו הראשון מבארים שבאופן שלפני שקצץ היה מצורע מוחלט לאחר שנולד נגע נוסף נחשב מצורע בימי ספורו, ובאופן שלפני שקצץ היה מצורע מוסגר לאחר שנולד נגע נוסף האדם טהור לגמרי. ותוס' בתירוצו השני מבארים שבאופן שלפני שקצץ היה מצורע מוחלט לאחר שקצץ נשאר טמא מדרבנן אמנם מותר לו לעשות תגלות ולהביא צפורים ולמנות שבעה ימים ולהטהר מדאורייתא ולאחר שנולד נגע נוסף יכול להביא את הקרבנות ולהטהר לגמרי.

תוס' מוסיפים שבאופן שהיה לו נגע בשיעור טומאה של גריס, וקצץ מקצת מהנגע והוא התמעט מגריס, האדם טמא, אמנם באופן ששאר הנגע התרפא האדם טהור משום שגם אם לא היה קוצץ לא היה נשאר בנגע שיעור גריס.

יט בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהגוי שאל את הישראל על הבכור והישראל ענה שהבכור לא ישחט א"כ היה בו מום הישראל לא התכוון לרמוז לגוי שיטיל בו מום וכן הגוי לא הבין שאם יטיל בו מום הבכור יהיה מותר ולכן מותר לשחוט את הבכור מחמת המום שהגוי הטיל בו, אמנם באופן שהגוי שמע שהתירו את הבכור מחמת המום שעשה ולאחר מכן הגוי הלך והטיל מום בבכורות אחרים אסור לשחוט את הבכורות הללו מחמת המום שהגוי הטיל בהם כיון שהגוי הבין שאם יטיל מום הבכור יהיה מותר.

הגמ' מוסיפה שבאופן שהישראל סיפר לגוי ב'מסיח לפי תומו' שהבכור לא ישחט א"כ היה בו מום הישראל לא התכוון לרמוז לגוי שיטיל בו מום וכן הגוי לא הבין שאם יטיל בו מום הבכור יהיה מותר ולכן מותר לשחוט את הבכור מחמת המום שהגוי הטיל בו, ומבואר שאם הישראל סיפר לגוי על הבכור בשביל לרמוז לו שיטיל בו מום אסור לשחוט את הבכור מחמת המום שהגוי הטיל בו.

הגמ' מביאה שרב קטינא סובר שרק באופן שהישראל ענה שהבכור לא ישחט א"כ היה בו מום הגוי לא הבין שאם יטיל מום הבכור יהיה מותר, אבל באופן שהישראל ענה שהבכור לא ישחט א"כ נעשה בו מום הגוי הבין שאם יטיל מום הבכור יהיה מותר ולכן אסור לשחוט את הבכור מחמת המום שהגוי הטיל בו, אמנם רבא סובר שגם באופן שהישראל ענה שהבכור לא ישחט א"כ נעשה בו מום הגוי לא הבין שאם יטיל בו מום הבכור יהיה מותר ולכן מותר לשחוט את הבכור מחמת המום שהגוי הטיל בו.

בדברי המשנה מבואר שישראל שעשה מעשה שגרם מום בבכור (כגון שקשר את זנבו של הבכור לזנב של בהמה אחרת ומחמת כך נחתכה זנבו של הבכור) באופן שלא ידע שהמעשה יגרם למום בבכור מותר לשחוט את הבכור מחמת מום זה, ובאופן שידע שהמעשה יגרם למום אסור לשחוט את הבכור מחמת מום זה.

יד. דין בכור שרדף אחר אדם והאדם בעט בו ועשה בו מום:

- באופן שבעט בבכור בשעת רדיפה - מותר לשחוט את הבכור מחמת מום זה כיון שבעט בו בשביל להציל את עצמו ולא בשביל לעשות בו מום.
- באופן שבעט בבכור לאחר הרדיפה:
 - ללישנא קמא - אסור לשחוט את הבכור מחמת מום זה כיון שבעט בו בשביל לעשות בו מום.
 - ללישנא בתרא - מותר לשחוט את הבכור מחמת מום זה כיון שבעט בו מחמת כעסו שרדף אחריו ולא בשביל לעשות בו מום.

טו. דיני הטלת מום בבכור לפני שנחשב לילוד:

- הטלת מום באזני הגדי (שאזניו ארוכות) - מותר.
- הטלת מום בשפתותיו של הכבש - מותר.
- הטלת מום באזני הכבש כאשר יצא דרך צדדיו:
 - לרש"י - מותר.
 - לתוס' - ללישנא קמא אסור, ללישנא בתרא מותר.²

טז. דיני עדות בבכור שנפל בו מום שהמום נפל מאליו:

- באופן שהבעלים של הבכור מעיד שהמום נפל מאליו:
 - באופן שהבעלים ישראל - נאמן.
 - באופן שהבעלים כהן - אינו נאמן.^{3א}
- באופן שאדם זר שאינו רועה ואינו מבני ביתו של בעל הבית מעיד שהמום נפל מאליו:
 - לת"ק ורבי שמעון בן גמליאל - בין ישראלים ובין כהנים נאמנים.
 - לרבי מאיר:
 - ישראל - נאמן.
 - כהן - אינו נאמן, משום שכהן חשוד להטיל מום בבכור שלו ולכן אינו נאמן להעיד על מומים של בכור.
 - לרבי יהושע בן קפוסאי:
 - לרש"י - צריך שני עדים בין באופן שכהן מעיד ובין באופן שישראל מעיד.
 - לתוס':
- באופן שכהן מעיד - צריך שני עדים.
- באופן שישראל מעיד - עד אחד נאמן.
- לרבי יוסי ורבי שמעון בן גמליאל - עד אחד נאמן.
- באופן שאדם שהוא מבני ביתו מעיד שהמום נפל מאליו:
 - לרבי יהושע בן קפוסאי ורבי יוסי - אינו נאמן, וכן שני אנשים שהם מבני ביתו אינם נאמנים.
 - לרבי שמעון בן גמליאל - עד אחד נאמן.^{3ב}

הערות

כ רש"י מבאר שהנידון בגמ' נאמר בבכור שהתחיל לצאת ראשו לפני שיצא כל ראשו שאינו נחשב לילוד' ובאופן זה בדרך כלל אפשר להטיל מום באזני הגדי משום שאזניו ארוכות, וכן בדרך כלל אפשר להטיל מום בשפתותיו של הכבש, אמנם באופן שהכבש יצא דרך צדדיו אפשר להטיל מום באזניו לפני שיצא כל ראשו, אמנם תוס' סוברים שללישנא קמא אסור להטיל מום באזניו באופן זה כיון שאינו מצוי שהכבש יצא דרך צדדיו ולכן צריך לחשוש שהוציא ראשו וחזר והכניסם לפניו וחזר והוציא את אזניו וממילא נחשב לילוד, אמנם ללישנא בתרא מותר להטיל מום באזניו של הכבש כאשר יצא דרך צדדיו ולא חוששים שהוציא ראשו וחזר והכניסם לפניו.

תוס' מביאים שנחלקו האמוראים [חולין סט ב] בדין יצא שליש ראשו ומכרו לעכו"ם ולאחר מכן יצא כל ראשו שלדעת רב הונא קדוש בבכורה משום שלאחר שיצא רוב הראש מתברר למפרע שהיה לידה ונחשב כילוד' מהזמן שהתחיל ראשו לצאת ולרב חסדא אינו קדוש משום שנחשב כילוד' מכאן ולהבא, ותוס' מבארים שלדעת רב חסדא הנידון בסוגייתו נאמר באופן שביאר רש"י שהתחיל לצאת ראשו לפני שיצא כל ראשו, אמנם לדעת רב הונא באופן זה אסור להטיל בו מום משום שלאחר שיצא כל ראשו יתברר למפרע שנחשב כילוד' מהזמן שהתחיל ראשו לצאת, ולדעת רב הונא הנידון בסוגייתו נאמר באופן שלא יצא ראשו כלל האם מותר להטיל בו מום או שחוששים שיצא ראשו וחזר והכניסם לפניו.

כא הגמ' מביאה שרבן גמליאל סובר שהדין שכהן אינו נאמן נאמר בין כהן עם הארץ ובין כהן חבר, ולדעת רש"י רבי יהושע בתחילה סבר שכהן חבר נאמן ולאחר מכן חזר בו, ולדעת תוס' רבי יהושע סובר שכהן חבר נאמן.

כב הגמ' מבארת שהכוונה בני ביתו הוא לבניו ובנותיו, אבל אשתו אינה נאמנת משום שאשתו כגופו.

- באופן שאדם שהוא רועה מעיד שהמום נפל מאליו:

○ לת"ק:

- לאמורא אחד:

- רועה ישראל בבית של כהן - נאמן משום שלא חוששים שישקר בשביל הנאת לגימה.

- רועה כהן בבית של ישראל - לא נאמן משום שחוששים שישקר כיון שסבור שהבעלים יתן לו את הבכור.

- רועה כהן בבית כהן - לא נאמן משום שחוששים שישקר כיון שחוששים ל'גומלין'.

- לאמורא השני:

- רועה ישראל בבית של כהן - לא נאמן משום שחוששים שישקר בשביל הנאת לגימה.

- רועה כהן בבית של ישראל - נאמן משום שלא חוששים שישקר כיון שסבור שהבעלים לא יתן לו את הבכור אלא יתנו לתלמיד חכם.

- רועה כהן בבית כהן - לא נאמן משום שחוששים שישקר כיון שחוששים ל'גומלין', וכן חוששים שישקר בשביל הנאת לגימה.

○ לרבי שמעון בן גמליאל - נאמן.

○ לרבי מאיר:

- ישראל - נאמן.

- כהן - אינו נאמן, משום שכהן חשוד להטיל מום בבכור שלו ולכן אינו נאמן להעיד על מומים של בכור^{יז}.

יז. דיני ספק בכור שנמצא ביד ישראל ויש בו מום שיכול לבוא על ידי אדם - לרב קטינא הבעלים אינו נאמן להעיד שהמום נפל מאליו, לרב חסדא נאמן^{יח}.

יח. דיני עד מפי עד בעדות של מום בבכור - לרב אסי אינו נאמן לרב אשי נאמן.

יט. דין נאמנות של 'פה שאסר' בעדות של מום בבכור - נאמן^כ.

כ. דין נאמנות של 'מילתא דעבידא לאיגלויי' בעדות של מום בכור - ללישנא קמא נאמן ללישנא בתרא לא נאמן^{כא}.

כא. דיני נאמנות בעדות על מום במעשר - הבעלים נאמן לומר שהמום נפל מאליו^{כב}.

ע הערות נא

כג. הגמ' מוסיפה שלמרות שרבי מאיר סובר שכהן חשוד להטיל מום בבכור ואינו נאמן להעיד על מום של בכור, מ"מ דבר זה הוא בתורת חשש ולא בתורת ודאי ולכן לא אומרים שכיון שחשוד לדבר אחד חשוד לכל התורה (וכפי שהתבאר לעיל עמוד 1).

כד. בדברי הגמ' מבואר שרב קטינא סובר שספק בכור שנמצא ביד ישראל ונפל בו מום הבעלים ישראל אינו נאמן להעיד עליו משום שמרויח על ידי עדותו שיכול לאכול את הבכור, אמנם רב חסדא סובר שכהנים נחשדו להטיל מומים בבכור אבל ישראל לא נחשדו ולכן הבעלים נאמן להעיד שהמום נפל מאליו.

תוס' מקשים שלדעת רב קטינא שסובר שישארל נחשדו להטיל מום בספק בכור, לפי שיטת רבי מאיר שהחשוד על הדבר אינו יכול להעיד, כיצד אפשר להעיד על ספק בכור שנפל בו מום מאליו, ותוס' בתירוצו הראשון מתרצים שלמרות שעם הארץ נחשד להטיל מום בבכור מ"מ חבר לא נחשד ויכול להעיד, ותוס' בתירוצו השני מתרצים שרבי מאיר לא החמיר בספק בכור שהחשוד על הדבר לא יכול להעיד ולכן ישראל אחר יכול להעיד.

כה. הגמ' מבארת שכהן שהיה לו טלה שלא ידוע שהוא בכור, והגיע לכהן להראות את המום ואמר שהמום נפל מאליו משום שיש לו נאמנות של 'הפה שאסר' שהיה יכול לשתוק ולא לומר שטלה זה הוא בכור, ולהטיל בו מום שברור שהוא מום שמתיר את הבכור באכילה והיה אוכלו ללא היתר של חכם.

כו. הגמ' מבארת שכהן שאמר שישארל נתן לו את הבכור במומו ללישנא קמא נאמן משום שנחשב 'מילתא דעבידא לאיגלויי', וללישנא בתרא לא נאמן.

בדברי המשנה מבואר שכהן שאמר שהראה את המום לחכם והתירו נאמן, ולפי הלישנא קמא נאמן משום שנחשב 'מילתא דעבידא לאיגלויי', וללישנא בתרא נאמן משום שלמרות שהכהנים נחשדו להטיל מום בבכור מ"מ לא נחשדו לאכול קדשים בחוץ ולכן ברור ששאל את החכם.

הגמ' מוסיפה שבאופן שישארל מעיד שנתן את הבכור לכהן עם המום נאמן משום שישארל לא נחשדו להטיל מומים בבכור, ואפילו באופן שאמר שנתן את הבכור לכהן כאשר הטלה היה קטן ועכשיו הטלה גדול נאמן ולא חוששים שלא מזהה את הטלה עכשיו כיון שהגדיל.

כז. הגמ' מבארת שהטעם שהבעלים נאמן במעשר לומר שהמום נפל מאליו משום שאם הבעלים היה רוצה להתיר את הבהמה היה יכול להטיל מום בכל עדרו לפני שמעשר את הבהמות וממילא הבהמה של המעשר היה בה מום.

רש"י מבאר שהחידוש שהבעלים נאמן על מומי מעשר נאמר באופן שהבעלים קרא לבהמה התשיעית עשירית שבאופן זה הדין שהבהמה קדושה ואינה קרבה על גבי המזבח והיה הו"א שהבעלים אינו נאמן לומר שהמום נפל מאליו משום שחוששים בו שהטיל מום בכוונה כדי להתיר את הבהמה והתחדש שנאמן כיון שהיה יכול להטיל מום בכל עדרו וכפי שהתבאר.

כב. דיני ראית מום על ידי חכם:

• לת"ק:

○ מום מובהק שניכר לכל שהוא מום:

▪ בכור שראוי להקרבה (כלומר בכור בארץ ישראל בזמן שבית המקדש קיים) - צריך להראות את המום למומחה.

▪ בכור שאינו ראוי להקרבה (כגון בכור בחוזה לארץ בזמן שבית המקדש קיים, או בכור בזמן הזה):

• במקום שאין מומחה - אפשר להראות את המום לשלשה בני הכנסת.

• במקום שיש מומחה - מעיקר הדין אפשר להראות את המום לשלשה בית הכנסת, אמנם מפני כבודו של המומחה צריך

להראות את המום למומחה.

○ מום שאינו מובהק - צריך להראות את המום למומחה.

• לרבי יוסי - צריך להראות את המום למומחה^י.

הערות

כח תוס' מבארים שהמומחה שיכול לראות מום לא צריך להיות סמוך מבית דין אלא אפילו באופן שהוא מופלג בחכמה. תוס' מוסיפים שבזמן הזה אין לנו מומחה שיכול להתיר את המום לבדו.

הגמ' מביאה שחכמים גזרו שבאופן שישאל מביא בכור עם מום לכהן, אסור לחכם לבדוק את המום של בכור, משום שיש חשש שאם החכם יפסוק שנחשב מום הישראל לא יתן את הבכור לכהן אלא יאכלנו בעצמו, אמנם הגמ' מביאה שבאופן שישאל הגיע עם מובהק שניכר לכל שהוא מום החכם יכול לפסוק שנחשב מום גם באופן שאין כהן עמו משום שבאופן זה יש ראייה שהישראל נזהר בכבוד החכם ובודאי שיתן את הבכור לכהן ולא יאכל את הבכור בעצמו.